

Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та публічного врядування

*Пояснювальна записка
до кваліфікаційної магістерської роботи*

магістр
(рівень вищої освіти)

на тему:

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ**

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДСз-21м
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Романюк Любов Володимирівна

Керівник: в.о. завкафедри менеджменту та
публічного врядування,
д.н.д.у., професор

Тихончук Леся Хотіївна

Рецензент: Т.в.о. відділу культури, спорту,
молоді та туризму Гощанської
селищної ради

Тетяна Гуда Ігорівна

Ім'я користувача:
Любов Володимирівна Романюк

ID перевірки:
1016033059

Дата перевірки:
24.12.2023 10:13:24 EET

Тип перевірки:
Doc vs Library

Дата звіту:
24.12.2023 10:20:53 EET

ID користувача:
9308

Назва документа: Udoshkalennia mekhanizmu derzhavnogo upravlinnia sfery kultury.docx

Кількість сторінок: 96 Кількість слів: 22173 Кількість символів: 178652 Розмір файлу: 1.58 MB ID файлу: 1015724217

3.6%
Схожість

Найбільша схожість: 0.67% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015710335)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

3.6% Джерела з Бібліотеки

772

Сторінка 98

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу студента
Національного університету водного господарства та природокористування
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Романюк Любов Володимирівні
на тему:

«Удосконалення механізму державного управління сфери культури»

Актуальність удосконалення механізму державного управління сфери культури в Україні в сучасних умовах визначається низкою важливих факторів, які вимагають комплексного підходу та системних змін. По-перше, культура виступає ключовим складником національного самосвідомлення та ідентичності, що визначає важливість ефективного управління цією сферою для зміцнення духовних цінностей нації. По-друге, у зв'язку з глобалізацією та швидкими змінами в інформаційному просторі, необхідно створити механізми, які дозволять українській культурі висвітлювати та адаптуватися до сучасних тенденцій, забезпечуючи взаємодію зі світовим культурним співтовариством. По-третє, в контексті стрімкої технологічної революції і зростання важливості креативних індустрій, державне управління в сфері культури повинно сприяти розвитку інновацій, підтримувати та стимулювати творчий потенціал країни. актуальність удосконалення механізму державного управління сфери культури України полягає в його ролі у формуванні національної ідентичності, забезпеченні конкурентоспроможності української культури на світовій арені, сприянні інноваційному розвитку та забезпеченні культурного різноманіття та доступу до культурних цінностей для всіх громадян країни.

У цілому магістерська робота Романюк Л.В. має чітку та логічну структуру, зміст матеріалу відповідає назві теми дослідження. Автор розкриває сутність та механізми державного управління сфери культури; охарактеризовує організаційно-правове забезпечення державного управління сфери культури; розглядає зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в сфері культури; описує сучасний стан сфери культури України;

проводить оцінку механізму фінансового забезпечення сфери культури в Україні; розглядає міжнародну допомога Україні у сфері культури.

В своїй роботі авторка наводить імплементацію зарубіжного досвіду щодо державного-приватного партнерства у напрямку фінансування сфери культури для України. Також в третьому розділі магістерської роботи авторка наводить перспективи розвитку сфери культури в Україні на основі покращеного механізму фінансування та описує стратегічні напрямки покращення механізмів державного управління сфери культури.

Магістерська робота виконана на високому рівні, текст ілюстровано таблицями, діаграмами, оформлена згідно загальноприйнятих вимог до написання наукових робіт.

Зважаючи на достатній науково-практичний рівень магістерської роботи, яка є завершеною системною працею, що позначена науковою новизною результатів, глибиною та обґрунтованістю запропонованих висновків, її автор Романюк Л.В. заслуговує на присудження кваліфікації «магістр публічного управління та адміністрування», а магістерська робота може бути оцінена на «відмінно» «98» балів.

Рецензент:

Гуга Т. І.

«25» грудня 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ	10
1.1. Сутність та механізми державного управління сфери культури	10
1.2. Організаційно-правове забезпечення державного управління сфери культури	23
1.3. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в сфері культури ..	32
Висновки до розділ 1	39
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ	42
2.1. Сучасний стан сфери культури України.....	42
2.2 Оцінка механізму фінансового забезпечення сфери культури в Україні.....	49
2.3. Міжнародна допомога Україні у сфері культури	57
Висновки до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ	69
3.1. Імплементация зарубіжного досвіду щодо державно-приватного партнерства у напрямку фінансування сфери культури для України	69
3.2. Перспективи розвитку сфери культури в Україні на основі покращеного механізму фінансування	76
3.3. Стратегічні напрямки покращення механізмів державного управління сфери культури	84
Висновки до розділу 3	92
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101

ВСТУП

Актуальність теми. В Україні наразі бракує уваги до сфери культури. Цей сектор страждає не лише від застарілої інфраструктури, а й від недостатнього фінансування, що призводить до зниження якості послуг, що надаються. Крім того, бракує розроблених механізмів залучення приватних інвестицій. Поступове руйнування та занедбаність об'єктів культурної спадщини продовжує негативно впливати на здатність суспільства зберігати та передавати традиції. Реформи, які впроваджуються в Україні, мають на меті визнання сфери культури життєво необхідною складовою існування, такою, яка може внести значущі зміни в економічний, політичний та інформаційний ландшафт країни. Культура нації відіграє вирішальну роль у формуванні її міжнародного іміджу, слугуючи інструментом просування зовнішньополітичних інтересів і сприяння національній єдності. Без міцної культурної основи країна не може утвердитися як повністю цивілізована нація.

Актуальність удосконалення механізму державного управління сфери культури в Україні в сучасних умовах визначається низкою важливих факторів, які вимагають комплексного підходу та системних змін. По-перше, культура виступає ключовим складником національного самосвідомлення та ідентичності, що визначає важливість ефективного управління цією сферою для зміцнення духовних цінностей нації.

По-друге, у зв'язку з глобалізацією та швидкими змінами в інформаційному просторі, необхідно створити механізми, які дозволять українській культурі висвітлювати та адаптуватися до сучасних тенденцій, забезпечуючи взаємодію зі світовим культурним співтовариством.

По-третє, в контексті стрімкої технологічної революції і зростання важливості креативних індустрій, державне управління в сфері культури повинно сприяти розвитку інновацій, підтримувати та стимулювати творчий потенціал країни.

По-четверте, забезпечення широкого доступу до культурних цінностей для різних верств суспільства та регіонів країни є однією з ключових мет цього удосконалення. Розвиток регіональної культури та підтримка місцевих ініціатив стануть основою для формування єдиної культурної картини України.

По-п'яте, необхідно акцентувати увагу на використанні сучасних методів аналізу та моніторингу, щоб забезпечити ефективне використання бюджетних коштів та оцінювати вплив ухвалених заходів.

Отже, актуальність удосконалення механізму державного управління сфери культури України полягає в його ключовій ролі у формуванні національної ідентичності, забезпеченні конкурентоспроможності української культури на світовій арені, сприянні інноваційному розвитку та забезпеченні культурного різноманіття та доступу до культурних цінностей для всіх громадян країни.

Дослідженню різних аспектів публічного управління сферою культури присвячено праці різних вчених, зокрема: В.М. Шостак, А.В. Мерзляк, Є.С. Огнарбов, О.О. Критинеко, О.О. Чорич та інших.

Мета дипломної роботи – дослідження та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму державного управління сфери культури.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- розглянути сутність та механізми державного управління сфери культури;
- охарактеризувати організаційно-правове забезпечення державного управління сфери культури;
- розглянути зарубіжний досвід державно-приватного партнерства в сфері культури;
- описати сучасний стан сфери культури України;
- провести оцінку механізму фінансового забезпечення сфери культури в Україні;
- розглянути міжнародну допомогу Україні у сфері культури;

- описати імплементацію зарубіжного досвіду щодо державного-приватного партнерства у напрямку фінансування сфери культури для України;
- навести перспективи розвитку сфери культури в Україні на основі покращеного механізму фінансування;
- описати стратегічні напрямки покращення механізмів державного управління сфери культури.

Об'єктом дипломної роботи є процес вдосконалення державного удосконалення механізму державного управління сфери культури.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи та практичні аспекти вдосконалення механізму державного управління сфери культури в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: аналізу та синтезу, систематизації, компаративний, класифікації, термінологічний, проблемно-орієнтовний.

Інформаційну базу дослідження становлять: закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; довідкові та інструктивні матеріали; наукові праці різних жанрів інших авторів; періодичні видання; інформаційні матеріали, розміщені в мережі Інтернет.

Практичне значення результатів дослідження: полягає у розробці та науковому обґрунтуванні рекомендацій щодо напрямів вдосконалення механізму державного управління сфери культури в Україні.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ

1.1. Сутність та механізми державного управління сфери культури

Державне управління сферою культури є не лише механізмом фінансового забезпечення та регулювання, але й важливим інструментом формування національної ідентичності та соціокультурного розвитку. В центрі цього процесу знаходиться визначення цінностей, які держава прагне підтримувати та розвивати, щоб сприяти гармонійному розвитку суспільства.

Однією з ключових функцій державного управління культурою є створення умов для доступності культурних благ громадянам. Це включає в себе підтримку мистецьких заходів, фестивалів, театрів, музеїв, бібліотек, а також забезпечення можливостей для творчого самовираження та освіти в галузі мистецтва для всіх верств населення.

Державне управління культурою також спрямоване на збереження та відновлення культурної спадщини. Це включає в себе заходи з охорони історичних пам'яток, традиційних звичаїв та ремесел, які формують культурний ландшафт країни. Завдяки цьому збереженню національної спадщини громадяни можуть побачити та зрозуміти власну історію та коріння [13, с.90].

Крім того, держава, через свої культурні політики, може сприяти взаєморозумінню та міжкультурній гармонії в суспільстві. Створення програм обміну, підтримка міжнародних культурних ініціатив та розбудова культурного діалогу сприяють зближенню різних груп населення та відкривають нові перспективи для розвитку.

Узагальнюючи, державне управління сферою культури має на меті не лише забезпечення матеріальної підтримки, але і активну участь у формуванні культурного обличчя нації, збереженні її ідентичності та сприянні розквіту та різноманіттю культурних виявів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. У висновку слід відзначити, що державне управління сферою культури необхідно розглядати як складний та багатогранний процес, який визначається не лише фінансовими аспектами, але й ключовими завданнями формування національної ідентичності та соціокультурного розвитку. Це актуальне питання, оскільки культура визначає духовний облік суспільства та впливає на його соціально-економічний прогрес. У механізмах державного управління сферою культури виявлено ключові напрямки: економічні, організаційні, політичні та правові. Економічні механізми, такі як гранти, податкові пільги та інші фінансові інструменти, сприяють стимулюванню розвитку культурних проєктів та підтримці творчості. Організаційні механізми забезпечують ефективну координацію та управління різними аспектами культурної сфери. Вони включають створення спеціалізованих організацій та агентств, регулювання ліцензування та стандартів, а також партнерства з приватним сектором. Політичні механізми визначають загальні стратегії культурного розвитку та включають законодавчу базу, політичні зобов'язання та міжнародне співробітництво. Правові механізми забезпечують правовий захист культурних цінностей та регулювання відносин у сфері культури. Взаємодія цих механізмів формує комплексний підхід до управління культурною сферою, спрямований на забезпечення доступності та різностороннього розвитку культурних благ у суспільстві. Подолання викликів у сфері культури вимагає гармонійного поєднання економічних, організаційних, політичних та правових інструментів, щоб сприяти культурному розмаїттю та національному самовизначенню.

2. У сучасних умовах, ознаменованих швидкими змінами у всіх сферах суспільства, визначається необхідність нових орієнтирів для розвитку культури та визначення пріоритетних напрямків. Культура виступає не лише основою ідентифікації кожного громадянина, але й ключовою рушійною силою державної політики, сприяючи формуванню національного світогляду. Модернізація культури в Україні має потенціал ефективно формувати

українські національні цінності, що є інвестицією в майбутнє держави. Завдяки сучасному законодавству відкриваються можливості для реформування та подальшого розвитку сфери культури. Важливим елементом цього процесу є становлення організаційно-правового забезпечення державного управління культурою в незалежній Україні. Це передбачає вдосконалення механізму виявлення, узгодження та реалізації суспільних потреб і інтересів за допомогою різних правових інструментів. Організаційно-правове забезпечення державного управління культурою має спрямовуватися на визначення суб'єктивних прав та обов'язків учасників суспільних процесів, оптимізацію державної культурної політики та приведення цих відносин до конкретних правових форм. Це важливий крок у забезпеченні дієвого управління та розвитку культурної сфери, що сприяє утвердженню та захисту культурної спадщини та ідентичності країни.

3. Вивчення світового досвіду публічного управління в галузі культури розкрило ключові напрямки для їхньої реалізації в Україні. Перш за все, необхідно провести комплексні реформи у культурній сфері, які спрямовані на визначення основних пріоритетів культурної політики з урахуванням процесу децентралізації. Ці реформи мають на меті переорієнтувати культурні центри на тих учасників, які здатні забезпечити потреби у культурних послугах. Доцільно також підтримувати розвиток приватно-державного партнерства та залучення інвестиційних проектів для стимулювання культурного розвитку. Другий напрямок включає у себе активну роль Міністерства культури та інформаційної політики України, яке повинно здійснювати координуючу, моніторингову та контролюючу діяльність на рівні регіонів та національного рівня. Це передбачає необхідність розроблення та прийняття пакету реформ, спрямованих на забезпечення ефективного впровадження нових підходів до культурної політики. Такий підхід дозволить забезпечити більшу координацію, контроль та звітність в сфері культурного розвитку на всіх рівнях управління. Загалом, на основі аналізу світового досвіду можна зробити висновок, що в Україні для ефективного публічного управління в галузі культури потрібно

поєднувати гнучкі реформи, що враховують децентралізаційні процеси, з активною роллю централізованих органів управління, сприяючи тим самим сталому та різноманітному розвитку культурного життя у країні.

4. Сучасний стан сфери культури в Україні є надзвичайно важким і вимагає термінових заходів для відновлення та захисту культурних цінностей. Російська агресія призвела до широкомасштабного пошкодження і зруйнування об'єктів культурної інфраструктури, таких як клубні заклади, бібліотеки, музеї, театри та інші. Особливо вражаюче, що понад 47% пошкоджених об'єктів - це клубні заклади, які важливі для соціокультурного життя громади. Становище є критичним у Донецькій області (87%), Сумській (51%) і Луганській областях (42%), де пошкодження стосуються значної частини культурних об'єктів. Регіони, які зазнали значних втрат, також включають Херсонську, Харківську, Запорізьку та Київську області. Умови тимчасової окупації в Луганській, Донецькій та частково Херсонській областях ускладнюють обрахунок повної кількості зруйнованих об'єктів, але вже зафіксовані збитки є значущими. Не лише фізичні, але і культурні втрати, пов'язані з об'єктами культурної спадщини, що є важливою частиною ідентичності нації, становлять серйозну загрозу для спадщини України. У зв'язку з цим, важливо продовжувати міжнародні зусилля для підтримки України в збереженні та відновленні культурних цінностей. Також необхідно розглядати питання про впровадження заходів для попередження подібних втрат у майбутньому, адже культура визначає історію та самобутність країни і грає важливу роль у її розвитку.

5. У 2020 році розпочалася значуща реформа фінансування культури в регіонах України, націлена на поліпшення надання культурних послуг громадянам. Зміни визначили оплату конкретних культурних послуг та прив'язали зарплату персоналу до показників ефективності та якості наданих послуг. Проте, у 2022 році спостерігається помітне зменшення фінансування культурних ініціатив від центрального уряду, знизившись на практично половину порівняно з попереднім роком. Державні видатки на культуру в загальному бюджеті скоротилися до 0,16%, що є найнижчим показником за

останні десять років. Місцеве фінансування культури до 2022 року стикається з численними викликами, включаючи проблему великої частки коштів, що йдуть на оплату праці, при тому, що зарплати в даній галузі відстають від середньої на 26-30%. Найбільше уваги місцевих бюджетів отримують клуби та бібліотеки, в той час як інші галузі, такі як кіно та заповідники, отримують менше фінансування. Важливо відзначити, що регіональна нерівність поглиблюється через вплив воєнних подій, що призводить до тимчасового збільшення видатків на культуру в окремих регіонах, але водночас робить фінансування оборони пріоритетним. Розрив у заробітній платі та обсязі фінансування створює виклики для розвитку культурного сектору. Незважаючи на ці виклики, востаннє зростання частки культурного фінансування в місцевих бюджетах є результатом децентралізації. Структура регіональних видатків вказує на основну увагу до оплати праці працівників клубів і бібліотек, проте ці витрати залишаються низькими. Незважаючи на труднощі в умовах конфлікту, децентралізоване фінансування виявляється важливим механізмом для забезпечення розвитку культурної сфери та врахування потреб громад.

6. Міжнародна допомога Україні в сфері культури нині представлена рядом ініціатив та програм, спрямованих на підтримку та розвиток культурного сектору. Однією з ключових ініціатив є програма Culture Moves Europe, яка надає фінансову підтримку для подорожей митців та представників сектору культури між країнами-учасницями «Креативної Європи» для реалізації міжнародних проектів. Додатково, House of Europe (Дім Європи), нова ініціатива Європейського Союзу, виступає платформою для фінансової підтримки та співпраці в сфері культури. Проект «Відновлюємо Україну разом», фінансований Європейським Союзом, відіграє важливу роль у відновленні культурних об'єктів та інфраструктури в Україні. Мережа ANTS та програма «EU4Culture» також вносять свій вклад у розвиток культурного середовища. Міжнародний альянс захисту культурної спадщини в зонах конфліктів відзначається своєчасними та ефективними заходами щодо збереження та захисту культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту. Усі

ці ініціативи свідчать про те, що міжнародна спільнота визнає важливість культури як фактора відновлення та підтримки країни в умовах викликів. Заходи та програми є важливим елементом спільних зусиль для збереження та розвитку культурної сфери в Україні, сприяючи її участі у міжнародному культурному діалозі.

7. Імплементация зарубіжного досвіду у сфері державно-приватного партнерства в культурі для України може бути успішною, якщо врахувати особливості та контекст національного розвитку. Незаперечно, адаптація передового досвіду до умов українського суспільства та економіки є ключовим фактором для досягнення позитивних результатів у розвитку культурної сфери. Перш за все, важливо враховувати, що кожна країна має свої власні індивідуальні особливості, культурний контекст, та історичний фон. Таким чином, під час імплементації зарубіжного досвіду, слід уважно вивчати та адаптувати кращі практики до реалій українського суспільства. Наприклад, успішні моделі партнерства в інших країнах можуть слугувати важливими вказівниками, але вони повинні бути адаптовані до конкретних умов та потреб України. Важливо враховувати, що реалізація подібних ініціатив вимагає не лише позитивного досвіду, але й широкої консультації зі всіх зацікавлених сторін, включаючи представників культурної галузі, бізнес-середовища та громадськості. Це дозволить уникнути конфліктів і побудує партнерство на основі спільних цілей та інтересів. Україна має враховувати економічні та соціокультурні реалії країни при розробці механізмів державно-приватного партнерства в культурі. Важливо створювати стимули для приватних компаній та державних структур для ефективного співпрацювання у цьому напрямку, забезпечуючи взаємну вигоду та підтримку культурних ініціатив. Україна може також вивчати не лише позитивний досвід, але й негативні аспекти реалізації подібних ініціатив у інших країнах. Це допоможе уникнути можливих помилок та ефективно вдосконалити стратегії партнерства в культурній сфері. Загалом, успішна імплементація зарубіжного досвіду у сфері державно-приватного партнерства в культурі для України буде залежати від глибокого розуміння

внутрішнього контексту та вміння адаптувати зарубіжний досвід до конкретних умов та потреб українського суспільства.

8. Висновок полягає в тому, що впровадження покращеного механізму фінансування сприятиме значному піднесенню перспектив розвитку сфери культури в Україні. Забезпечення стабільного та ефективного фінансового підґрунтя дозволить культурним проектам і ініціативам зростати та процвітати. Податкові стимули для приватних компаній та меценатів, створення спеціалізованих фондів та інвестиційних програм, а також ефективне управління коштами сприятимуть створенню та підтримці новаторських культурних проектів. Розвиток механізмів спільного управління, взаємодія з громадськістю та формування партнерств з неприбутковими організаціями забезпечать гармонійний та широкий вплив культурних ініціатив на суспільство. В цілому, впровадження покращеного механізму фінансування створить умови для сталого розвитку сфери культури в Україні, сприяючи творчому потенціалу та культурному розмаїттю країни.

9. Висновок полягає в тому, що стратегічні напрямки управління та розвитку сфери культури призначені для створення стійкого та високорозвиненого культурного середовища в суспільстві. Досягнення ефективного управління передбачає впровадження комплексної культурної стратегії, орієнтованої на різноманіття культурних виявлень та інтересів різних груп населення. Підтримка культурних та творчих індустрій є ключовим елементом економічного зростання, що стимулює інновації, привертає інвестиції та сприяє збереженню та відновленню національної культурної спадщини. Це призводить до формування культурного капіталу, який є важливим для розвитку сучасного суспільства та сприяє його гармонійному функціонуванню та самоідентифікації. Оптимізація системи фінансування, пріоритетний розподіл коштів і реалізація ключових проектів розширюють доступ до культурних подій для різних груп населення. Створення ефективної системи управління, базованої на організаційній структурі та інформаційних технологіях, сприяє оптимізації роботи та прийняттю обґрунтованих рішень, а

також адаптації стратегій до нових викликів. Інвестування в людський капітал через надання кваліфікованих фахівців та підтримку творчого розвитку молодих талантів підкреслює важливість освіти, професійного росту та самореалізації молоді. Залучення громадськості та підтримка творчості та інновацій активізують роль громадян у формуванні та розвитку культурних ініціатив, сприяючи їхньому визнанню та підтримці в суспільстві. Загалом, ці стратегічні напрямки взаємодіють для створення сучасного, життєздатного та відкритого культурного середовища, яке відображає інтереси та потреби різноманітного суспільства.